

Aarsele

Heksen en putten

15 juni 2013

Mayday...“ Telkens ik langs de strak-rechte oude baan tussen Deinze en Tielt rijd, moet ik eraan denken. In 1971 verongelukte hier een Brits passagiersvliegtuig van B.E.A., dat op weg was van Heathrow naar het Oostenrijkse Salzburg met 63 mensen aan boord. Niemand overleefde de crash. Achteraf bleek dat het toestel aan metaalmoeheid leed en een plotseling optredende scheur in de staart had het vliegtuig onbestuurbaar gemaakt. Een goede kennis die toen nog actief was als luchtverkeersleider in Zaventem vertelde me dat ze net voordat het vliegtuig tegen de grond sloeg een oproep van de piloot hadden ontvangen: „Mayday, mayday, mayday, I'm falling down.“ Heel laconiek. Daarna niets meer behalve de altijd aanwezige ruis op 121,500 MHz.

Heel Aarsele en de wijde omtrek van het dorp werd opgeschrikt door de inslag. Volgens een ooggetuige van toen bleef er niets anders te zien dan een rokende put. Hetgeen genoeg was om, alweer volgens die getuige, massa's mensen aan te trekken totdat het daar „zwart zag van het volk“. Een geslepen middenstander bestond het zelfs om daar een ijskarretje neer te zetten teneinde de horde sensatiebeluste ramptoeristen te bedienen van „crème à la glace“. Terwijl even verder 63 mensen een ontijdig einde hadden gevonden. De ijsboer deed naar verluidt goede zaken. Het moet zijn dat de aanblik van andermans miserie het nuttigen van suikerrijk troostvoer stimuleerde.

Zelfs nu nog is de plaats van de ramp te zien. Al moet je wel weten waar te zoeken. Het is nu nog slechts een flauwe laagte in het vlak van een weide. Doordat de aarde in het opgevulde gat later is gaan inklinken. Een deel van de slachtoffers ligt begraven op het kerkhof van Aarsele en een monument daar herinnert aan het drama.

Het hele Aarsele

In 1829 bezocht koning Willem I Aarsele en nog geen jaar later werd het splinternieuwe België onafhankelijk verklaard. Zeg dus niet dat Aarsele niets zou betekend hebben. Trouwens, wie in de naam van het dorp een associatie meent te herkennen met een zekere lichaamsopening kan maar beter die dubieuze gedachte bijstellen. Het heeft er namelijk niets mee te maken. Dat houden de geleerden ons tenminste voor. De oudste vermelding van Aarsele in de bronnen dateert uit 1038. Het heet daar *Arcela*. Het is altijd leuk vast te stellen dat de specialisten van de stoffige folianten het grondig met mekaar oneens kunnen zijn wanneer het er om gaat de oorspronkelijke betekenis van toponiemen vast te stellen. Zo ziet de ene in „Aarsele“ een Germaanse samenstelling van arda (weide) en sali (een kamer of woning die bestond uit één ruimte). Een andere geleerde bron zegt dan weer dat het hier gaat om een samenstelling van „aard“ en „zele“. Een derde (Gysseling) ziet in het eerste lid „aret“ staan. Hetgeen de betekenis zou hebben gehad van „schitterend“ of „uitstekend“. Met andere woorden: ze slaan er ook maar een slag naar.

Het is een vaststaand feit dat de bestuurlijke indeling van onze contreien destijds wel eens heel ingewikkeld kon zijn. Met hopen plaatselijke koninkjes of iets wat erop geleek. In de omgeving van Aarsele had men het, wat dat betreft, wel bijzonder onontwarbaar in mekaar geknutseld. Tijdens het Ancien Régime viel Aarsele binnen de kasselrij (het burggraafschap) Kortrijk. Hetgeen dan weer ressorteerde onder de roede (het rechtsgebied) van Tielt. Goed, dat is nog enigszins te volgen maar natuurlijk had men geen vrede met een dergelijke grove verdeling van aanspraken en eigendommen. Daardoor bestond er een

verregaande versnippering in verschillende heerlijkheden waar enkel een geschiedkundige verlekkerd zit aan te kluiven. Er waren, bijvoorbeeld, Donsegem en Hogenhove. Daar stopte het echter niet mee want men onderscheidde ook kerkelijke lenen die eigendom waren van de abdijen van Lobbes, van Baudelo en van Sint-Baafs in Gent. Met voorsprong de belangrijkste heerlijkheid was echter Gruuthuse, waar twaalf achterlenen van afhingen. Hallo! Bent u er nog steeds?

Aarsele ligt tussen Gent en Tielt. Twee belangrijke steden. Dat was lang geleden uiteraard ook al zo en dat had zo zijn consequenties. Plunderende troepen die van de ene stad naar de andere trokken om de favoriete sport uit te oefenen van de edelen en andere bazen en baasjes, het oorlogje voeren, besloten wel eens om onderweg wat te gaan foerageren en een beetje terreur te zaaien. Waarbij Aarsele nogal eens de pineut was. Zo werd het dorp in 1580 verwoest door de Geuzen. Tijdens de zeventiende eeuw was het alweer herhaaldelijk prijs. Zo onder meer in 1646 en later in 1690 toen de Franse legers de boel plat brandden en de rest verwoestten. In de tussentijd, in 1666, kwam in Aarsele ook nog eens de pest langs. Er gebeurden daar duidelijk niet enkel in onze tijd rampen.

Religieus erfgoed

De Sint-Martinuskerk in Aarsele heeft een vieringtoren. Dat is een kerktoren die niet aan één of ander uiteinde van het kerkgebouw staat maar in tegendeel juist midden op een kerk. Indien de vieringtoren vrij klein is noemt men hem ook wel eens „dakruiter“. Dat laatste kan van de toren in Aarsele niet gezegd worden. Meer nog: de vieringtoren daar is nog het enige redelijk ongeschonden overblijfsel van de vroeg-gotische kerk die er 1250 werd gebouwd. In latere eeuwen werd er aan de kerk ingrijpend verbouwd maar de toren bleef. En dus is die op onze dagen geklasseerd, onaantastbaar en interessant. De vieringtoren is gebouwd met veld- en Doornikse steen.

De Sint-Martinuskerk in Aarsele. De toren is weliswaar te zien maar niet dat het een vieringtoren is.

Mutien-Marie als postzegel

Links en rechts lees ik dat een bezoek aan de kerk ten zeerste kan aanbevolen worden. Maar op het moment dat ik er passeerde bleef de deur zeer ongestavrij gesloten. Uit eigen ervaring en waarneming kan ik dus niet getuigen dat men meteen aangenaam verrast wordt door de prachtige gebrandschilderde ramen, die de sfeer van de kerk bepalen. Daarenboven bevat het interieur een merkwaardige barokkansel uit 1687 en een schilderij uit de 17^e-eeuwse Vlaamse school. Ik heb het ook maar van horen zien.

Aarsele heeft zelfs een zekere vermaardheid als bedevaartsoord waar de Waalse broeder van de Christelijke Scholen, Mutien-Marie vereerd wordt.

Vroomheid overstijgt nu eenmaal het gekibbel tussen de gemeenschappen. De man was me echter volkomen onbekend.

Louis Joseph Wiaux, bijgenaamd „de Biddende Broeder“, was de zoon van een smid. Smeedde vader hoefijzers, zijn zoon smeedde banden met de hemel.

Bij zijn wijding tot priester kreeg hij de naam Mutien-Marie. De man was leraar. Hij gaf les in muziek en tekenen en hij was naar verluidt een voorbeeld voor

de jeugd door zijn intense gebeden. Na zijn dood begon er een reeks wonderen te geschieden die maakten dat hij zalig werd verklaard. Paus Johannes-Paulus II, die in zijn vrije tijd een beetje grossierde in heiligen, zorgde voor 's mans sociale promotie en hij plaatste Mutien in 1989 op de heiligenkalender.

Zijn vereerders in Aarsele lieten al vóór zijn heiligverklaring, in 1988 namelijk, een beeld van hem plaatsen. En, let op, er wordt daar ook een relikwie van de heilige bewaard.

In welke sector van de mirakelmarkt Sint-Mutien-Marie vooral actief is, dat is me vooralsnog niet bekend.

Dolende molen

Dichtbij de plaats waar de wandeling begon staat in het dorp een molenromp waar je onmogelijk naast kan kijken. Toen het nog meer dan enkel maar een bouwvallige romp was, moet het een bijzonder grote stenen bergmolen geweest zijn. Dat het geheel er bepaald deplorabel uitziet belet niet dat de molen geklasseerd werd.

Het betreft hier de Delmerensmolen. Oorspronkelijk stond er op deze plaats een houten staakmolen die al vóór 1775 werd gebouwd. In 1854 verdween die en hij werd in 1857 vervangen door de bakstenen bergmolen waar we nu nog de restanten kunnen van zien. Van het bouwjaar is men vrij zeker doordat het jaartal op het balkon geschilderd stond. De benaming „Delmerensmolen“ verwijst naar de familie Delmeire die van in de 18^e eeuw tot aan

De nog resterende romp van de Delmeresmolen. In slechte toestand. Het moet ooit echter wel een imposante windmolen geweest zijn.

het begin van de 20^e eeuw eigenaar van deze molen was. De laatste keer dat de molen gerestaureerd werd was in de vijftiger jaren van vorige eeuw maar al in 1956 werd de korenmolen stilgelegd. De berg waarop de molen is gebouwd, werd in 1973 gedeeltelijk afgegraven.

Door aanhoudende verwaarlozing geraakte de Delmerensmolen in een erg bouwvallige staat waardoor hij een gevaar werd voor de veiligheid van de omwonenden en voorbijgangers. De omwonenden hadden intussen hun optrekjes al wel heel erg dicht tegen de molen gebouwd.

In 1974 kocht Dokter Luc Goeminne uit Zulte de molen en hij liet de romp een jaar later, geheel op eigen kosten, herstellen en in het wit verven. Een hoopvol vervolg, maar toch ging het nadien gestaag bergaf en begon er een eigenaardig verhaal. Een Engelsman kocht de molen aan en bracht dat bezit onder in een vennootschap waarvan de zetel op het eiland Man gevestigd was. De vennootschap ging echter in vereffening. Volgens het vennootschaps- en het internationaal recht, zou de molen dan toekomen aan de Britse kroon en daarop

aan de Belgische Staat. Deze laatste stond echter niet te springen om tot eigenaar verklaard te worden. Meer nog, in 2005 betwiste zij juist nadrukkelijk eigenaar te zijn. Want, o Belgische kromme logica, ingevolge de staatshervorming zou de molen nu toebehoren aan het Vlaams Gewest.... En die konden dus maar zien wat ze deden met dat hogelijk vergiftigde geklasseerde „geschenk“.

De juridische touwtrekwedstrijd is nog lang niet beslecht. Ondertussen wordt het toekomstig lot van de molen afgewacht. De hoop op een heropbouw binnen het grondgebied van Aarsele leeft nog steeds. Zolang de molen zijn status van beschermd monument behoudt, kan de eigenaar rekenen op 80 % subsidies. De vraag is eigenlijk een beetje wie nu wel de eigenaar mag zijn!

De galmende put

Behalve de put die door de vliegtuigcrash werd geslagen heeft Aarsele er nog eentje. Die bovendien al veel ouder is. Net als zijn jongere collega bestaat deze laatste al evenmin nog. Geen wonder want het was een gat in de Aarseelse bodem dat naar niets minder dan hel leidde. Een duivelsput, kortom.

De Duvelsput was dus een vreselijk diep, zwart en afschrikwekkend gat. Zo diep en zo zwart dat niemand er ooit de bodem van had gezien. Niet dat de Aarselenaren stonden te dringen om die bodem te aanschouwen. In tegendeel. Maar wat men er wel van wist, was dat op de bodem van het gat een vervloekte klok lag. Soms begon de klok zonder aanwijsbare oorzaak te luiden. Al wie dat ooit hoorde, wist te vertellen dat het geluid met zekerheid uit het diepste van de hel moest komen.

Tegen dat vervelende burengerucht kwamen de Aarselenaren in opstand. Ze besloten de duivelse klok te bergen en haar voor altijd het zwijgen op te leggen! Geen geringe onderneming en men verwachtte wel wat bovennatuurlijke weerstand tegen het vermetele plan. Daarom werden alle paarden van het dorp verzameld bij de put en tot een gigantisch span verenigd. De moedigste van de boeren, iemand die niet gaf om zijn ziel en zaligheid en die dus immuun was voor de list en lagen van de duivel, daalde aan een lang touw af in de put. Hij vond zowaar de klok en hij bond gezwind het polsdikke koord dat hij had meegebracht aan de klok. Toen gingen de paarden aan het trekken tot het zweet hen afdroop. Centimeter voor centimeter werd de klok opgetrokken. Toen ze zichtbaar werd en men hoera en hoezee begon te roepen, sloeg het op de toren van de Sint-Martinuskerk twaalf uur. Op slag brak het hijstouw en de klok viel terug in de put. Wat het verband is tussen één en ander, dat kan ik niet zeggen. Maar ja, dat heb je nu eenmaal met bovennatuurlijke verschijnselen. In elk geval hadden de Aarseelse boeren hun lesje geleerd: ze lieten de klok voor wat ze was en de put werd gedempt.

De natte put

Claimt Aarsele een Duvelsput te hebben, buurgemeente Gottem (waar de wandeling ook passeerde) gaat er prat op een Heksenput te bezitten. Meer nog, waar die in Aarsele niet meer bestaat, ligt de infame put van Gottem als vijver te blinken. Nog steeds. Al is de heks geen heks meer. Nu ja, het moet ook niet te simpel worden.

Het is een wreed verhaal van seks, hebzucht en sadistische godsdienstwaan.

Anna De Coninck, die gemeenzaam bekend stond als Tanneke Sconyncx, werd rond 1560 geboren in Gottem. Het verhaal zegt dat zij een mooie en best wel rijke dame was. Zij was getrouwd met ene Thomas van der Meulen en moeder van drie zonen en een dochter.

Haar man schold haar nogal dikwijls uit voor „toveres, hoer en dievegge“. Tanneke liet zich echter niet zomaar op de kop zitten en een beschuldiging van „heks“ moest in die tijd ernstig genomen worden en zo snel mogelijk met sluitende argumenten weerlegd. Ze daagde haar echtgenoot voor de rechtbank! Een proces waarin de onverlaat in het ongelijk gesteld werd. Toen een ander haar ook hetzelfde kunstje wilde flikken liet ze ook die veroordelen. Tanneke was voorwaar geen lief, onderdanig dametje.

Ze was het echter wel beu om zomaar voor mogelijke heks te worden versleten. Om dat te bezweren moest er een hogere macht dan de wereldlijke aan te pas komen. Samen met haar dochter ging ze de pastoor opzoeken om hen beiden voor eens en voor altijd vrij te laten pleiten van die loze en gevaarlijke beschuldigingen. De pastoor onderzocht de dochter op duivelstekens maar vond er geen. Tanneke weigerde echter zich voor de pastoor uit te kleden. Desondanks werd ze toch vrij bevonden van enig Satansteken. Er werd in het dorp druk geroddeld over wat er bij de pastoor gebeurd was.

De beschuldiging van heks was dus van de baan. Dacht Tanneke allicht. Het was wel zonder de waard gerekend. In de persoon van de magistraat Hubrecht Meganck, baljuw van de heerlijkheid Ter Beke in Gottem. Hij dacht Tanneke te kunnen verleiden maar zij wees zijn hitsig geritsel met klem af. Dus zon hij op wraak. Vermits het dwarse Tanneke allerm minst onbemiddeld was, zag de baljuw het wel zitten om minstens een deel van haar bezit

in handen te krijgen. Indien hij een proces met een veroordeling kon forceren, dan werd hij vergoed voor de moeite (de proceskosten) met daar bovenop een reusachtige hap uit het verbeurde bezit van zijn slachtoffer. Als hij al niet het gehele pakket kon krijgen, dan moest hij maar genoeg nemen met wat er in de aanbieding was.

Hij zocht getuigen ten laste en startte tegen haar een procedure wegens hekserij. De beschuldiging was stereotiep voor de heksenprocessen van die dagen. Tanneke zou een toverpoeder bezitten, ze had een paard ziek gemaakt en de baljuw zei dat ze een pact met de duivel had gesloten. Getuigen hadden haar ook nog op een heksensabbat gezien. Zij werd op 16 december 1602 een eerste keer ondervraagd. Op 30 december werd Tanneke door baljuw Meganck bij de schepenbank officieel beschuldigd van hekserij. Zij ontkende alle beschuldigingen. In de Tielste hallentoren werd ze onderzocht op duivelstekens mitsgaders foltering door de Gentse beul Baudewijn Waelspeck. Tanneke beweerde dat de beul haar 's nachts met een bijtend zuur verminkt had. Verminkingen die hij 's anderen-daags als duivelstekens „herkende“. De uitermate wrede tortuur kraakte Tanneke. Ondanks haar aanvankelijke hardnekkige weerstand bekende zij uiteindelijk alles wat men haar ten laste had gelegd. Zij gaf zelfs toe seksuele omgang te hebben gehad met de duivel „die een koud aanvoelende penis had waaruit geen sperma kwam“.

Achteraf trok ze wel alle bekentenissen weer in, maar dat bracht dan weer nieuwe martelingen met zich mee. Het folteren duurde van 23 mei tot 2 juni 1603. Tijdens de laatste, intensieve marteling in de Tielts hallentoren, die vier dagen en nachten had geduurd, be-zweek Tanneke. Salomon Marcx, een chirurgijn uit Tielt, verklaarde dat Tanneke niet gestorven was aan haar verwondingen maar dat de duivel haar nek had gebroken. Halleluja! Omdat ze geen vergiffenis had willen vragen voor haar zonden, werd Tanneke in onge-wijde grond begraven. Dicht bij een vijver die daarna de Heksenput werd genoemd.

Het verhaal heeft evenwel nog een staartje. Postuum werd Tanneke nog vrijgesproken van hekserij! Ze kreeg bijna vierhonderd jaar na haar dood, in 1994, zelfs een standbeeld op de Markt van Tielt, naast de hallentoren waar ze ooit het loodje had gelegd. Een werk waarvoor de Tielts kunstenaar Jef Claerhout tekende.

Dit zou Vlaanderen niet zijn indien het hele verhaal niet zou gerecupereerd worden in een alcoholisch gebeuren. Sinds 1994 kan je in Tielt nu ook een „Tielts Tanneke“ drinken. Daarvoor hoef je niet de duivel te zijn noch martelingen te ondergaan. Het volstaat de plaatselijke horeca de gevraagde penningen ter hand stellen. Overmatig gebruik van het Tielts Tanneke zou echter wel eens kunnen resulteren in een beetje tortuur...

Got 'em?

Gottem is een deel van Deinze en derhalve ligt het in Oost-Vlaanderen. Wat je van Aarsele net niet kan zeggen. Dat is namelijk een deel van Tielt en zodoende ligt het in West-Vlaanderen.

Gottem tooit zich met de titel „Vlasdorp“. Hetgeen niet onwaar is maar tegenwoordig toch iets minder waar dan, pakweg, een eeuw geleden. Dat het dorp aan de Leie ligt is daar zeker niet vreemd aan. Wel integendeel. Die rivier stond ooit bekend als „Golden River“. Dat had te maken zowel met de kleur van het water als met het goud dat uit de vlasteelt werd ge-puurd. De kleur ontstond door het vele vlas dat erin geroot werd. Het stonk er uiteindelijk zo onverdraag-lijk dat die activiteit moest beperkt worden. Nu is het wel zo dat Gottem niet meer aan de schaars bevaren

Leie ligt maar aan een arm die is doodgefallen doordat vele kronkels uit de loop van die ri-vier werden weggegraven. Het heeft zelfs even in de weegschaal gelegen om die oude Leie-arm maar dicht te gooien. Hetgeen door het felle protest van allerlei mensen toch niet is gebeurd. In de tussentijd heeft de natuur alweer haar rechten opgeëist en liggen die

„dode“ meanders daar zeer levende natuur te wezen.

Gottem schijnt vernoemd te zijn naar het heem van de Gauten. Een mij volkomen onbekende volksstam waarvan de naam mij vooral op zijn plaats lijkt in stripverhalen. Vondsten ter plaatse bewijzen echter wel dat de Romeinen er ooit al woonden. In onze middeleeuwse geschiedschrijving duikt de naam van het dorp voor het eerst al in 814 op. Waarbij het de monniken van de Gentse Sint-Pietersabdij waren die dat op schrift hebben gesteld. Net zoals bij Aarsele moet ook hier de bestuurlijke chaos wel eens aanleiding geweest zijn tot verwarring en twist. Het is bekend dat de graaf van Vlaanderen het dorp in leen gaf aan de heren van Nevele-Ooidonk. Maar ook Gentse schepenen en de Gentse Sint-Baafsabdij hadden hier de klauw kunnen leggen op belangrijke bezittingen. Administratief en fiscaal waren de inwoners afhankelijk van de kasselrij Kortrijk, doch, om de zaak nog wat ingewikkelder te maken had het bisdom Doornik en later (vanaf de 16^e eeuw) de stad Gent de parochie onder haar hoede.

Veel leuker dan dat historische gegoochel is het verhaal dat vertelt hoe Gottem en het naburige Grammene zijn ontstaan.

Er waren eens twee gefortuneerde zusters die zich van een plaatsje aan de rechterhand van de Schepper wilden verzekeren door zich bij leven van een hemelse verzekeringspolis te voorzien: ze wilden een kerk bouwen. Maar ze raakten het er niet over eens waar die kerk moest komen! Het resultaat was dat ze elk een kerk bouwden. Uiteraard op heel verschillende plaatsen. Meteen ontstonden er aldus twee dorpen. Si non e vero...

Sanctus, sanctus, santé

In Gottem staat vlak naast de kerk een brouwerij. Nee, ik bedoel daar verder niets mee, het is gewoon zo. Let wel: het is geen industrieel complex maar een fabriekje van geestrijke vochten van een type waarvan ik nog niet had gehoord. Goed, we reizen om te leren, nietwaar? En zo komt het dat ik nu weet heb van het bestaan van de „huisbrouwerij“ *Sint Canarus*. De grootste brouwerij van Deinze tot Gent, want het is de enige nog bestaande brouwerij tussen die beide steden. Wat niet belet dat Sint Canarus tevens één van de kleinste brouwerijtjes ter wereld is.

Het kan best zijn dat u, beste lezer, veel beter dan ik thuis bent in de hagiografieën van de

Eén van de producten van de huisbrouwerij Sint Canarus.

Foto van het internet. Licensed under the Creative Commons Attribution.
Auteur DirkVE

meest diverse heiligen maar wat ik ook gegoogled, gebingd, ge-asked of geyahood heb, een Sint-Canarus heeft zich niet uit het wereldwijde web kunnen losmaken. Althans openbaarde zich geen enkel vroom personage als resultaat van mijn cyber-pelgrimage. Een raadsel. Totdat het muntje viel: de heilige bestaat helemaal niet! Wel zegt men in sommige dialecten van iemand die laveloos van de vruchten van Bacchus heeft geproefd en de daarbij horende evenswichts- en gedragsstoornissen vertoont dat hij of zij „canard“ is. Et voilà, dat moet het zijn. Helemaal zelf gevonden. Een niet van een knip-oog gespeende naamgeving dus. Hetgeen wel kan verwacht worden van een brouwerij die ook een biersoort met de naam Potteloereke op de markt gooit. Of wat dacht je van bier dat „Maagd van Gottem“ heet? Een curieuze naam, ja toch? Nu is dat bier slechts heel zelden te koop en moeilijk te vinden. Al even zeldzaam en precieus als... een maagd. Zeggen ze bij Sint Canarus. Ik neem aan dat niet iedereen ermee kan lachen. Wie dat echter wel kan en de bierproeverij niet ongenegen is, en wie echt alles over bier in het algemeen en over Sint Canarus in het bijzonder wil weten, die kan een bierseminarie reserveren. Een leerrijke doch amusante trip doorheen de wondere bierwereld. Met deskundige toelichting door Dr. Canarus. Eventuele canard inbegrepen, neem ik aan.

Op wandel bij de Mandel

Op mijn tocht in de omgeving van Aarsele, Gottem, Grammene en Wontergem zag ik herhaald de bekende zeshoekige bordjes met de melding dat op die plaats de Mandeldal-route voorbij kwam. Mandeldal? Het landschap moet dus door een waterloop met de naam Mandel zijn uitgeschuurd tot een dal. Het blijkt evenwel nog niet gemakkelijk om hier de vinger op de pols van de feiten te leggen. Achtereenvolgend kwam ik op mijn zoektocht terecht bij: de Mandel, de Mandelbeek, de Oude Mandel en de Leie. Bovendien verscheen daar op eens ook ergens de Oude Kale op het toneel. En die bejaarde skinhead, wist ik, is de bovenloop van wat wij hier in onze streken kennen als de Durme. De hydrografie van onze gewesten zal nog lang een gesloten boek blijven voor mij en toestanden zoals deze helpen de zaak ook al niet erg

vooruit. Maar om u, geachte lezer, niet in opperste verwarring achter te laten, even een poging om een beetje lijn te krijgen in de gegevens.

Bij het einde van de laatste IJstijd, ongeveer tienduizend jaar geleden, zocht de voorloper van wat nu de Leie is, zich een weg door het landschap in een breed en diep dal dat zich uitstreckte van Aarsele tot Kruishoutem. Het was echter niet één enkele bedding die aldus ontstond maar er waren toen juist meerdere rivierarmen. De huidige vallei van de Zeverenbeek was zo'n geul. Na de IJstijd bleven alleen de Mandel en de Leie over en werd de vallei van de Zeverenbeek een moeras dat langzaam opgevuld werd met afgestorven plantenmateriaal, het veen. Dit veen is op sommige plaatsen enkele meter dik en het werkt dan als een spons die bijzonder veel water vasthoudt. Een nogal ongewone toestand in ons Vlaamse land. Aan de randen van de vallei zijn er plaatsen waar het water voortdurend uit de grond komt en dat wordt dan „kwel“ genoemd.

De Mandel is een bijrivier van het Schelde-Leiebekken. De rivier ontspringt in de omgeving van Passendale en Westrozebeke. De Oude Mandelbeek is een zijbeek van de Mandel (aha!). De Mandel was tot in de 17^e eeuw van enig belang voor de scheepvaart met kleine boten. Lange tijd was deze waterweg redelijk prominent aanwezig in het landschap. Ooit werd de Mandel zelfs intensief gebruikt om het vlas te roten. De rivier verloor echter zijn economische functie doordat de vlasnijverheid nagenoeg volledig ter ziele ging in België.

Óf dit inderdaad de Mandel is durf ik niet met enige zekerheid te beweren. Eén van de bordjes dat het had over de Mandeldalroute stond hier wel dichtbij. Dus...

Toen het woord „milieubewustzijn“ nog niet bestond, laat staan het bijbehorende begrip, heeft de rivier veel te lijden gehad van de industrialisering, verstedelijking en intensieve landbouw in de vruchtbare Mandelvallei. Het water van de Mandel was een stinkende pestvloed geworden en om de niet te harden stank niet te moeten ondergaan werd het water in bewoonde gebieden in ondergrondse kokers gelegd.

Het riviertje doorkruist drie West-Vlaamse arrondissementen namelijk Ieper met de zo-pas genoemde Mandelbron, Roeselare en Tielt waar de rivier te Vijve, op de grens tussen West- en Oost-Vlaanderen, uitmondt in de Leie.

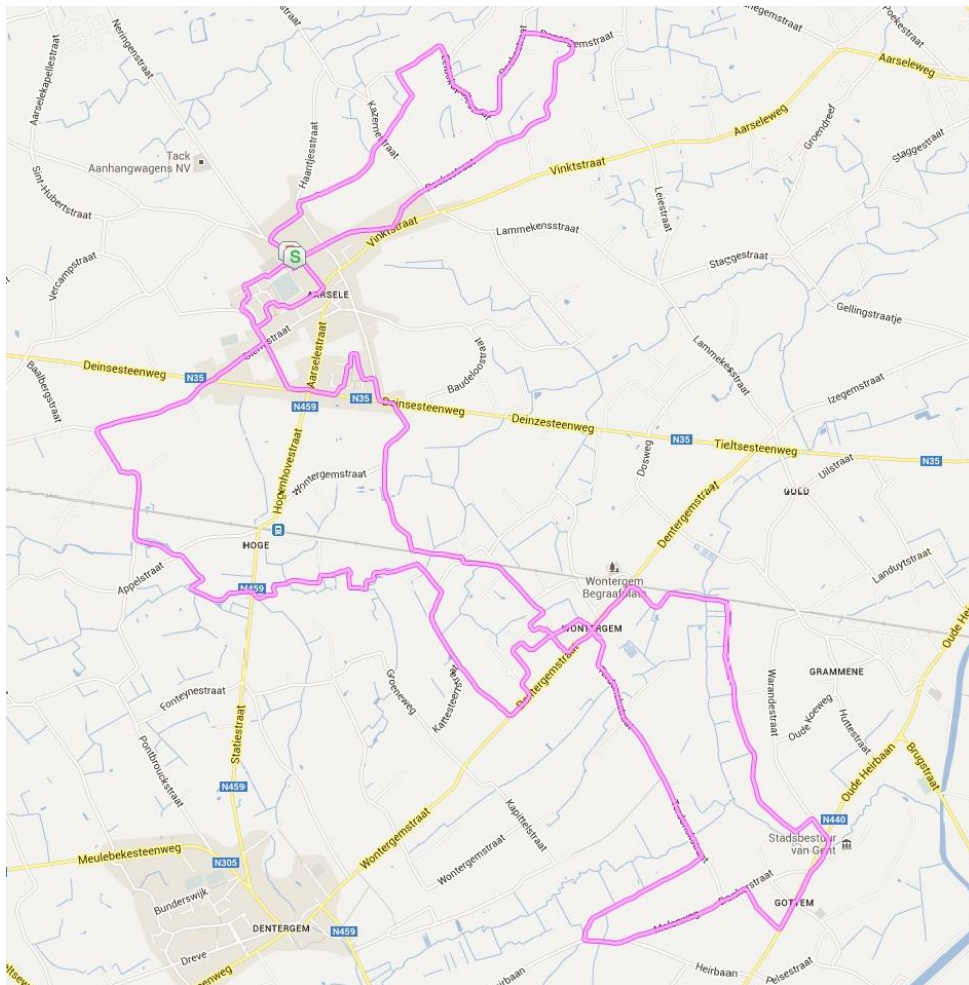
Ja, 't is al goed, ik ben in al dat water onder-tussen ook al lang het spoor bijster.

Lu-cien! Lu-cien! Lu-cien!

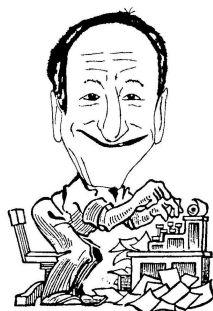
In Wontergem staat bij de vernieuwde Sint-Agneskerk een beeld van een wielrenner die uit een muur tevoorschijn komt. Het is een hommage aan een telg van dat dorp die in 1926 de Ronde van Frankrijk won: Lucien Buysse.

Hij legde de basis voor die overwinning in één van de meest legendarische ritten uit de geschiedenis van La Grande Boucle. Een rit van Bayonne naar Luchon. Om van de ene naar de andere stad te raken moesten de renners zowat 400 kilometer rijden! Onderweg moesten ze daarbij op nagenoeg ongebaande wegen over bergreuzen als de Aubisque, de Tourmalet, de Aspin en de Peyresourde. Met bijna 25 minuten voorsprong kwam Lucien Buysse als eerste over de eindstreep. Het leek die dag wel winter en de rit ontaardde in een ware veldslag. Tot laat in de nacht moesten de organisatoren op zoek naar vermiste renners en slechts een klein deel van het deelnemersveld kon 's anderendaags de volgende rit aanvatten.

Exact 50 jaar later won een andere Belgische Lucien de Ronde. In 1976 stond de gevleugelde klimmer Lucien Van Impe in Parijs op het hoogste schavotje. Zijn fiets was lichter, zijn voorsprong kleiner en hij had veel minder kou geleden.

De tocht. 25,02 kilometer volgens mijn GPS. Zonder Aubisque, Tourmalet, Aspin of Peyresourde

© 2013
Michel Christiaens